

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องล้น เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องล้น หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อวิเคราะห์การจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องล้น

3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์เป็นสองวิธีคือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้แก่การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผลการศึกษา จึงได้ข้อสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1.1 ความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องล้น

หมู่บ้านล้องล้นเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ขึ้นกับเมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในช่วงปี ค.ศ.2000 เกิดปัญหาจากการถางป่าทำไร่เลื่อนลอยทำให้ป่าไม้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้เกิดภัยแล้ง น้ำห้วยไม่ไหลเหมือนเมื่อแต่ก่อนที่เคยมีมา ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ดินแตกแห้งทำการเพาะปลูกได้ยาก ปลูกพืชได้เพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น ของป่าที่เคยมีอยู่มากเริ่มลดน้อยลง ของป่าบางชนิดที่เคยหาได้ง่ายตอนนี้หาได้ยากขึ้น ในอดีตชุมชนมีการใช้ประโยชน์ทางตรงจากป่า เช่น ใช้ปลูกสร้างบ้าน ใช้สอยในครัวเรือน ใช้ทำเล้าหมู เล้าเป็ด ไก่ ใช้เป็นยารักษาโรค หรือเป็นยาสมุนไพร ใช้หาของป่าและล่าสัตว์ป่าประโยชน์ทางอ้อมของป่าชุมชนคือ พักผ่อนหย่อนใจ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่จำนวนมาก ฤดูฝนไม่มีน้ำป่าไหลหลากทรัพยากรป่ามีมากขึ้น รัฐบาลลาวจึงได้เข้าไปช่วยให้ประชาชนบ้านล้องล้นประสิทธิภาพหยุดยั้งการถางป่าทำไร่เลื่อนลอย ส่งเสริมการผลิตอาหารให้มากขึ้น และผลักดันส่งเสริมการลงทุน

ให้การผลิตเป็นสินค้าสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ทำให้เกิดการจัดการป่าชุมชนและส่งผลให้การจัดการป่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในการวางแผนทางการใช้ทรัพยากรป่าของประชาชนให้มีประโยชน์สูงสุด

1.2 วิเคราะห์การจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องล้น

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร

ผลการศึกษาตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นจำนวน 59 ราย พบว่าเป็นเพศชายร้อยละ 67.8 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 37.59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนร้อยละ 57.6 มีรายได้เฉลี่ย 2000.8 บาทต่อเดือน ร้อยละ 54.2 เกิดที่บ้านล้องล้นและอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนบ้านล้องล้นจำนวน 10 ราย พบว่าเป็นเพศชายร้อยละ 100 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 39.6 ปี ร้อยละ 70 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ย 2,400 บาทต่อเดือน อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นจำนวน 59 ราย พบว่าร้อยละ 74.6 ใช้ไม้ใช้สอยและเนื่องจาก คณะกรรมการจัดการป่าชุมชน จำนวน 10 ราย พบว่า ร้อยละ 100 ได้ใช้ไม้ใช้สอยจากป่า

1.2.2 ความรู้ของตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นจำนวน 59 ราย เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

ความรู้ของตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนพิจารณาจากจำนวน ร้อยละของผู้ที่ตอบคำถาม พบว่า ตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นส่วนใหญ่ร้อยละ 76.97 มีความรู้ในเรื่องการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยตอบคำถามถูกต้อง 16-20 คะแนนซึ่งสามารถทำให้ชาวบ้านเข้าใจการทำงานของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน ช่วยกันปกป้องป่าชุมชน และให้ความร่วมมือในกิจกรรมของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนบ้านล้องล้นทำมีประสิทธิภาพขึ้น

1.2.3 ทักษะคติของตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นจำนวน 59 ราย ต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการ

ผลการศึกษาทักษะคติของตัวแทนครัวเรือนบ้านล้องล้นต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการ โดยภาพรวมพบว่า มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยในการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการ ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณาทัศนคติในระดับเห็นด้วยได้แก่ 16 ประเด็นได้แก่ การจัดการป่าชุมชนมีประโยชน์คือจะทำให้ชาวบ้านมีป่าไม้ใช้สอยตลอดไป การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านมีอาหารจากป่าไว้เพื่อบริโภคตลอดไป คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนสามารถควบคุมกิจกรรมด้านการจัดการป่าชุมชนได้ตามแผนที่วางไว้ การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้าน

ได้รับ ประโยชน์จากป่าร่วมกัน การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกแทนต้นไม้ที่ตัดออกไปหรือตายไป การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านเกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาป่าชุมชนร่วมกัน การมีกฎระเบียบคุ้มครองป่าชุมชนช่วยลดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกันของชาวบ้าน การกำหนดกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านเกิดความยุ่งยากในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ถ้าชาวบ้านปฏิบัติตามกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชนจะทำให้มีป่าไม้ไว้ให้ใช้ประโยชน์ตลอดไป การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านเป็นแบบอย่างทางพฤติกรรมจัดการป่าให้หมู่บ้านอื่นได้มาเรียนรู้ การจัดการป่าชุมชนทำให้สิ่งแวดล้อมสวยงาม และน่าอยู่ การจัดการป่าชุมชนเป็นการป้องกันไม่ให้อาณาเขตป่าชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาถูกล้างหรือทำลายป่า การจัดการป่าชุมชนทำให้ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ การจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านรู้จักการทำงานร่วมกันและการจัดการป่าชุมชนทำให้ชาวบ้านไม่สามารถหาเครื่องป่าของดงมาใช้ตามใจชอบและทัศนคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ ได้แก่ 4 ประเด็นคือ คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถสอบถามหรือตรวจสอบในข้อที่สงสัยได้ คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนสามารถช่วยแก้ไข ปัญหาของชาวบ้านในการใช้ป่าไม้ ได้อย่างดี คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนในหมู่บ้านล่องล้าน สามารถจัดการป่าเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวบ้านและคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการป่าให้ชาวบ้านได้รับรู้

1.2.4 การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน

ผลจากการศึกษาของตัวแทนครัวเรือนบ้านล่องล้าน 59 ครัวเรือนต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนบ้านล่องล้านพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับมากในการจัดการป่าชุมชน มีประเด็นต่างๆ 9 ประเด็น ได้แก่ ได้แก่ ร่วมกิจกรรมบวชป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมในการระบุนโยบายการจัดการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการป่าชุมชนแบบใหม่ๆของคณะกรรมการในหมู่บ้านล่องล้านและพนักงานรัฐ ร่วมในการทำพิธีกรรมที่เป็นการปฏิบัติความเชื่อที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อปกป้องรักษาป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมในการวางระบบงานการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการและพนักงานรัฐในหมู่บ้านล่องล้านและร่วมในการสอดส่องดูแลป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน และประเด็นที่ตัวแทนครัวเรือนบ้านล่องล้านร่วมในระดับมากที่สุดได้แก่ 6 ประเด็นได้เข้าร่วมการวางแผน และการแก้ปัญหาการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน ร่วมในการเสนอวิธีการดำเนินการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล่องล้าน

ร่วมการกำหนดเขตแดนป่าชุมชนของหมู่บ้านล้องลัน ร่วมการอบรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนของหมู่บ้านล้องลัน ร่วมในการออกกฎระเบียบข้อปฏิบัติในการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล้องลัน ร่วมกิจกรรม สร้างแนวกันไฟของหมู่บ้านล้องลันและร่วมในการประชุมการจัดการป่าของคณะกรรมการในหมู่บ้านล้องลัน

1.2.5 วิเคราะห์การจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน

เมื่อพิจารณาวิธีการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนพบว่า คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนอย่างหลักการกล่าวคือ การประชุมหมู่บ้าน การเดินสำรวจเพื่อจัดทำแนวเขตเดินป่า การกำหนดพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของบ้าน การตัดป่าแนวเขตป่าอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวเขตป่า การทำแนวกันไฟ การเดินสำรวจป่าพื้นที่ป่าควบคู่กันไปด้วย การฟื้นฟูป่าและการปลูกป่า การสำรวจพื้นที่ถือครองที่ดินและปกป้องสิทธิ์เมื่อมีผู้บุกรุกป่าของตนเองและที่สาธารณะเป็นการเฝ้าระวังป้องกันมิให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ

1.3. ผลการดำเนินการจัดการป่าชุมชนของเผ่าม้งบ้านล้องลัน

จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกคณะกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านล้องลัน พบว่าการจัดการป่าชุมชนก่อให้เกิดผลการดำเนินงานพอสมควรได้ดังนี้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชนท้องถิ่นที่มีการจัดการป่า ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการป่าในระดับหนึ่งเนื่องจากชาวบ้านล้องลันเข้าร่วมกิจกรรมจัดการป่าชุมชนคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนก่อให้เกิดผลที่สามารถเป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้แก่หมู่บ้านอื่นๆและเป็นที่ยกย่องให้แก่องค์กรต่างๆเพื่อผลักดันแผนการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านล้องลันเข้าสู่การพัฒนาขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นของเมืองหลวงพระบาง โดยผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการอนุรักษ์ รักษาป่า ในรูปแบบของป่าชุมชน ที่มีการบริหารจัดการ โดยชุมชนบ้านล้องลันเอง ทำให้เกิดผลกระทบสองด้านคือ ด้านบวกและด้านลบ ซึ่งผลกระทบทางด้านบวกต่อกับชุมชน 7 ด้านคือ (1) ทำให้มีพื้นที่ป่าชุมชนมีเพิ่มขึ้น (2) ในชุมชนมีน้ำให้ประชาชนใช้ตลอดปี (3) ป่าชุมชนอยู่ภายใต้การดูแลประชาชน (4) เกิดเหตุการณ์ไฟป่าน้อยลง (5) คนในชุมชนบ้านล้องลันได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการป่าชุมชน (6) ป่าไม้อยู่ในการดูแลของประชาชนในรูปแบบของป่าชุมชนและได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ (7) ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนบ้านล้องลันดีขึ้น และผลกระทบด้านลบต่อการจัดการป่าชุมชน 3 ด้านคือ (1) พื้นที่ทำการผลิตลดลง เนื่องจากมีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นแน่นอนในทางกับพื้นที่การเพาะปลูกพืชต้องลดลงส่งผลให้ชาวบ้านต้องประสบปัญหาด้านพื้นที่ทำกินจึงทำให้ชาวบ้านล้องลันส่วนใหญ่ได้ออกไปซื้อที่ดินในหมู่บ้านล่างที่อยู่ปลายภูเขาเพื่อทำการเพาะปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจเช่น ปลูกยาง

พาลา ไม้กฤษณา ไม้สัก ฯลฯ (2) ชาวบ้านล่องล้นไม่สามารถหาเครื่องป่ามาใช้ได้ตามใจชอบ ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มที่มีอาชีพเป็นอาชีพหาเครื่องป่าและล่าสัตว์มาขายเป็นเงินไม่ได้เหมือนแต่ก่อนแล้ว (3) ชาวบ้านล่องล้นจำต้องส่งลูกหลานไปเรียนเพื่อหาอาชีพใหม่เช่น ทำงานเป็นข้าราชการ เป็นคนรับจ้างทำงานทำในตัวเมือง ฯลฯ

เมื่อสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนบ้านล่องล้นจำนวน 59 รายพบว่าโดยภาพรวมชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าการจัดการป่าก่อให้เกิดผลกระทบในระดับมากแก่ชุมชน โดยผลที่เกิดจากการจัดการป่าชุมชนในระดับมากได้แก่ ทำให้หมู่บ้านล่องล้นมีสภาพดินฟ้าอากาศชุ่มชื้น การจัดการป่าชุมชนทำให้ป่าไม้ในหมู่บ้านล่องล้นไม่ถูกทำลายอย่างรวดเร็ว การจัดการป่าชุมชนทำให้มีพื้นที่ป่าไม้ในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นและการจัดการป่าชุมชนทำให้มีน้ำห้วยไม่ขาดสาย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการป่าชุมชนของชนเผ่าม้งในหมู่บ้านล่องล้น แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้คือ

ความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชน เนื่องจากป่าไม้ในหมู่บ้านล่องล้นถูกทำลายเป็นอันมากจนทำให้เกิดผลกระทบ เช่น ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ความแห้งแล้ง และน้ำห้วยไม่ไหล ทำให้ชาวบ้านไม่มีน้ำใช้เพียงพอ ทำให้ผู้นำหมู่บ้านล่องล้นเกิดความคิดที่จะจัดการป่าชุมชนขึ้นมาและรัฐบาลลาวได้ส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยตนเอง จึงมีการจัดตั้ง คณะกรรมการป่าชุมชนตั้งภูคกิดาและกิจกรรมการรักษาป่าไม้เพื่อจัดการทรัพยากรป่าในหมู่บ้าน ทำให้เกิดความเข้มแข็งจนพัฒนามาสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ด้วยตนเองดังที่ ยงยุทธ (2533) กล่าวถึงแนวปฏิบัติในการเข้าไปพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชนควรถือว่าชาวบ้านต้องเป็นตัวหลักในการแก้ไขปัญหาของตนเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้นและเสริมหรือสนับสนุนศักยภาพของชุมชนทำให้เพิ่มความสามารของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหา ซึ่งความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเอง และยังสามารถพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความยั่งยืนและเป็นประโยชน์กับคนในชุมชนอย่างแท้จริงการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดพลังในการทำกิจกรรม สร้างอำนาจการต่อรองและความเข้มแข็งในการดำเนินงาน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กฤษณา (2543) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกาจัดการป่าชุมชนว่าป่าชุมชนเป็นขบวนการทางสังคมหรือการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน หรือบนเครือข่ายในระบบนิเวศแห่งหนึ่งเพื่อทำการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ซึ่งถือเป็นทรัพย์สิน

รวมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บนพื้นฐานของระบบความคิด ภูมิปัญญา อุดมการณ์ และ
สิทธิชุมชน

การบริหารจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการได้มีการจัดองค์การและได้มอบสิทธิ์และ
หน้าที่ให้คณะกรรมการอย่างชัดเจน โดยมีการประชุมทุกเดือนและเปิดโอกาสให้ชาวบ้านท้องถิ่น
ได้ร่วมเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินงานทำให้สมาชิกของหมู่บ้านท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมการ
จัดการป่าชุมชนเช่น ร่วมวางแผน ร่วมประชุม ร่วมปฏิบัติ ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหาร
จัดการของคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านท้องถิ่นในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจในการบริหาร
จัดการป่าชุมชน ร่วมแบ่งเขตในการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นฐานของภูมิปัญญาที่จะช่วยรักษาพื้นที่
ป่าเอาไว้ จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการป่าชุมชนของบ้านท้องถิ่น สามารถทำได้ผลเนื่องจากมีผู้นำ
ชุมชนที่เข้มแข็งและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเอกชน การที่รัฐบาลลาวได้เข้ามา
ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนตนเอง จึงส่งผลให้ชาวบ้าน มีทัศนคติที่ดี
มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการจัดการป่าชุมชนที่ดีขึ้น และเห็นถึงความสำคัญของผลกระทบ
จากการจากการจัดการป่าชุมชนจึงทำให้ง่ายต่อการรวมกลุ่ม และการบริหารจัดการป่าชุมชน ให้
ประสบความสำเร็จและเป็นกลุ่มหรือชุมชนที่มีความเข้มแข็งได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีผู้นำ
ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง รวมถึงการสนับสนุนส่งเสริมที่ดีจากรัฐ จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้การ
บริหารจัดการป่าชุมชนของบ้านท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมนั้นจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านท้องถิ่น
ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนชาวบ้านท้องถิ่นนั้นได้มีส่วนร่วม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม
พิจารณาตัดสินใจ วางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และติดตามผล หรือแม้กระทั่งการรับ
ผลประโยชน์ โดยหัวใจของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนของบ้านท้องถิ่นนั้นอาจจะ
กล่าวได้ว่า ได้เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ให้เกษตรกรรู้จักการสร้างองค์
ความรู้เอง รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และเรียนรู้จากการปฏิบัติเอง เน้นการมีส่วนร่วม
ภาคปฏิบัติ (Skill Practice) ถือว่าเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะผลที่จะได้เห็นทั้งผลดี
และผลเสีย จึงถือเป็นการสร้างการเรียนรู้เพื่อคิดปัญญา และเน้นความร่วมมือจากกลุ่มเกษตรกร
กับกลุ่มผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น
การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ เป็นต้น การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ป่าชุมชน นั้นเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นั้น ถือว่าเป็นการสร้างการมีส่วน
ร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างเพื่อให้เกิดความรู้ เกิดแนวคิด ทำอย่างไรในการบริหารจัดการป่า
ชุมชน ให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

ผลกระทบจากการจัดการป่าชุมชน การจัดการป่าชุมชนในหมู่บ้านล่องสันทำให้ มีป่าไม้เพิ่มขึ้น สิ่งมีชีวิตและพืชพันธุ์ไม้ต่างๆมีมากขึ้น เหตุการณ์ไฟป่ามีน้อยลง ถ้าพิจารณาจากแนวคิดของ ปกรณ์ (2538) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ป่านั้นเป็นแหล่งของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อยู่ในตัว ทำให้เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและเกิดกระบวนการกักเก็บน้ำโดยตัวของมันเอง เมื่อมีพื้นที่ป่ามากขึ้น น้ำก็มากขึ้น จึงทำให้มีผลกระทบกับชุมชน ทำให้หมู่บ้านล่องสันมีน้ำใช้ตลอดปี ส่งผลให้วิถีชีวิตของหมู่บ้านล่องสันดีขึ้น เมื่อชาวบ้านเห็นว่าการจัดการป่าไม้ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองแล้ว จึงส่งผลให้ชุมชนเห็นได้ความสำคัญของการจัดการป่าชุมชน จากการสัมภาษณ์ทัศนคติของชาวบ้านต่อการจัดการป่าชุมชนพบว่า ชาวบ้านเห็นด้วยอย่างยิ่ง ต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน ซึ่งทำให้ ชาวบ้านล่องสันได้รับผลกระทบในด้านดีจากการจัดการป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการป่าชุมชนของชุมชนอื่น ด้านการวางแผน ด้านการศึกษาในโอกาสต่อไป ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

- 1) ควรมีการสนับสนุนให้มีการขยายผล หรือการถ่ายทอดให้คณะกรรมการรุ่นต่อไป เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ และมีการขยายผลในชุมชนอื่นๆ ให้มีการบริหารจัดการป่าชุมชนในลักษณะเดียวกัน
- 2) การสื่อสารกับคนยังไม่เข้าใจ
- 3) ควรมีการสนับสนุนแบบนาร่องการจัดการป่าชุมชนให้กับท้องถิ่นอื่นๆ
- 4) ชาวบ้านล่องสันส่วนมากยังมีรายได้ทำหน่วยงานของรัฐควรเข้ามาพัฒนาและส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้นและควรสนับสนุนงบประมาณเงินทุนให้ชาวบ้านเพื่อใช้ในการจัดการป่าชุมชน

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรจะมีการศึกษาวิจัยรูปแบบและกระบวนการจัดการป่าชุมชนในทำนองเดียวกันกับพื้นที่แหล่งอื่นๆ เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้จากการศึกษาไปเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และเพื่อค้นหารูปแบบใหม่ของวิธีการจัดการในบริบทพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

(2) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา และประสบการณ์ ในการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ จึงไม่ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานการบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านล่องสัน จึงควรศึกษาและทำวิจัยในเรื่องนี้ ซึ่งจะเป็ข้อมูลประกอบที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาในพื้นที่นี้และพื้นที่อื่นต่อไป